

Civilna pobuda za ohranitev Plečnikovega stadiona v izvorni obliki

Naslovniki:

Predsednik Republike Slovenije, Borut Pahor

Predsednik vlade Republike Slovenije, dr. Miro Cerar

Predsednik Državnega zbora RS, Brglez

Predsednik Državnega sveta RS, Mitja Bervar

Predsednik Odbora RS za kulturo, dr. Dragan Matić

Minister za kulturo, Anton Peršak

Ministrica za izobraževanje, znanost in šport, mag. Maja Makovec Brenčič

Dekan Fakultete za arhitekturo, UL, prof. mag. Peter Gabrijelčič

Dekan Fakultete za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo, UM,
prof. dr. Miroslav Premrov

Predstojnica Oddelka za umetnostno zgodovino, Filozofska fakulteta, UL,
doc. dr. Rebeka Vidrih

Predstojnik Oddelka za umetnostno zgodovino, Filozofska fakulteta, UM,
doc. dr. Franci Lazarini

Prodekanja za področje krajinske arhitekture, Biotehniška fakulteta UL,
prof. dr. Mojca Golobič

Predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, akad. Tadej Bajd
Župan MOL, Zoran Jankovič

Direktor Muzeja za arhitekturo in oblikovanje, Matevž Čelik Vidmar

Direktor Muzeja in galerij mesta Ljubljane, Blaž Peršin

Direktor Zavoda za varstvo kulturne dediščine RS, Jernej Hudolin
Izbrani slovenski mediji

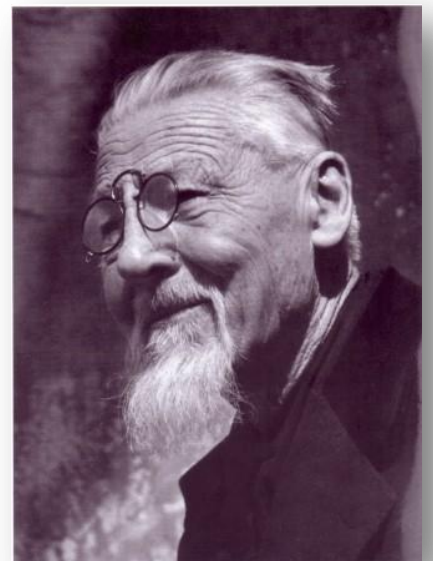
JOŽE PLEČNIK SODI V SLOVENSKI PANTEON

Poziv Civilne pobude

Spoštovani,

7. januarja letos mineva 60 let od smrti našega najpomembnejšega arhitekta in izjemnega urbanista ter oblikovalca Jožeta Plečnika, ki se s svojim edinstvenim arhitekturnim opusom »arhitekture za večnost« (arhitekture perennis) nedvomno uvršča med najpomembnejše Slovence vseh časov. Jože Plečnik je Slovenijo postavil na svetovni zemljevid arhitekture, saj lahko s ponosom ugotovimo, da tuji in domači strokovnjaki Plečnika, čigar dela so uspešno prestala test zgodovine, uvrščajo med peščico najpomembnejših arhitektov prve polovice 20. stoletja na svetu. Interes tujih strokovnjakov ter laične javnosti za Plečnika in njegova dela v zadnjih letih nenehno raste. Poleg njegove arhitekturne zapuščine so za Slovence pomembni tudi njegova osebnost, razmišljanja, njegova askeza, izjemna predanost delu, občutek odgovornosti do vseh ljudi, moralna drža, pedagoško delo, zavzemanje za kulturno dediščino itd.

Slovenci Plečniku šele v zadnjih nekaj letih začenjamo priznavati ustrezno veljavo in pomen, ki si ju njegova dediščina brez dvoma zasluži. V strokovnih krogih je Plečnikovo delo poznano in priznано, žal pa to ne velja za širšo javnost. **Zato v Civilni pobudi za ohranitev Plečnikovega stadiona v izvorni obliki**

Civilna pobuda za ohranitev Plečnikovega stadiona v izvorni obliki

ob tej obletnici javnost opozarjamo na to, da je treba Jožeta Plečnika uvrstiti v slovenski panteon in čim prej začeti z aktivnostmi, ki bodo njegova dela, pomen teh del in Plečnikovo osebnost približali vsakemu Slovencu. S tem bomo razvijali tudi zavest o pomembnosti lastne kulturne in arhitekturne dediščine ter ustvarjalnosti v evropskem in svetovnem merilu, hkrati pa bomo s tem vsem Slovencem približali tudi koncept kulturnega turizma, ki postaja eden pomembnejših razlogov za obisk Ljubljane in Slovenije.

Za doseg tega cilja predlagamo, da se čim prej začnejo pripravljati predlogi za sistematizacijo aktivnosti predvsem na treh področjih, na področju šolstva in visokega šolstva, na področju kulturno-umetniškega ustvarjanja in na spomeniškem področju:

1. na področju šolstva in visokega šolstva:

- v Pobudi predlagamo, da bi seznanjanje s Plečnikom in njegovo arhitekturo postalo obvezna učna vsebina, s katero bi se na starosti primeren način začelo v osnovnošolskem in nadaljevalo v srednješolskem izobraževanju. Verjetno bi bilo smiselno te učne vsebine za OŠ izvesti v obliki posebnih, kulturnih dni, ko bi otroci Plečnikovo arhitekturo tudi obiskali, v šoli pa bi se s to vsebino lahko seznanjali v obliki delavnic ali samostojnih nalog in hkrati spoznavali tudi pomen arhitekture ter kulturne dediščine. V gimnazijah in drugih srednjih šolah bi učne vsebine o Plečniku lahko vključili v pouk umetnostne zgodovine. Seveda bi bilo treba pripraviti ustrezna gradiva za izobraževanje učiteljev in učencev, zato je pomembno, da se s temi aktivnostmi začne čim prej.
- V višje in visokošolskem izobraževanju pa bi bilo treba na različnih področjih umetnostne zgodovine in arhitekture bolj redno razpisovati več diplomskih, magistrskih in doktorskih del, da bi tako Plečnikova dela kontinuirano raziskovali še z novih vidikov in po najsodobnejših metodah. Tudi za visokošolske ustanove bi bilo treba izobraziti nove generacije mentorjev in raziskovalcev Plečnikove dediščine. Trenutno imamo v Sloveniji le peščico vrhunskih poznavalcev Plečnika, to pa je premalo za izobraževanje vseh.
- Predlagamo, da se v sodelovanju s Fakulteto za arhitekturo, Oddelkom za krajinsko arhitekturo tudi Katedro za umetnostno zgodovino (ali tudi multidisciplinarno) v okviru UL ali MB začne redno vsako leto ali na nekaj let izvajati krajše (npr. poletne) mednarodne seminarje s Plečnikovo tematiko – lahko so tradicionalno organizirani npr. kot mednarodni seminarji arhitektov, krajinskih arhitektov in umetnostnih zgodovinarjev, ki bi bili namenjeni tudi tujim študentom, na njih pa bi lahko poučevali tudi mednarodno uveljavljeni strokovnjaki. Takšna praksa, bi zagotovo pripomogla k višanju kakovosti raziskovanja in interpretacije Plečnikovega dela, dodatno pa bi promovirala tudi Ljubljano kot mesto arhitekture med strokovnjaki in ljubitelji po vsem svetu.

2. na področju kulturno-umetniškega ustvarjanja:

- V pobudi predlagamo, da se čim prej pristopi k izdelavi igranega filma o Plečniku, njegovem življenju in njegovih delih. Do zdaj so bili posneti trije obsežnejši igrano-dokumentarni filmi, dva slovenska in dva češka (1986, dva 1996), ob tem da je na voljo več fragmentarnega filmskega gradiva, posnetkov izjav itd., to pa seveda ne more nadomestiti celovečernega filmskega projekta. Plečnikovo osebnost in delo bi kazalo tudi še v prihodnje prikazovati na dokumentaren način in seči v vse države, v katerih je zapustil svoja dela.

Igrani film pa bi, podobno kot biografije drugih velikih mož, predstavljal Plečnika skozi perspektivo njegove osebnosti, njegovo življenje, prelomnice, njegove poraze, zmage, cilje, za

Civilna pobuda za ohranitev Plečnikovega stadiona v izvorni obliki

doseganje katerih si je prizadeval, njegovo čustvovanje, pisma, seveda tudi čas, v katerem je živel, arhitekturo, ki jo je ustvarjal v posameznih obdobjih in dogodke, ki so vplivali na njegove izbire, čas prve in druge svetovne vojne, čas v povojni Jugoslaviji, ko se je nova oblast do njega vedla dvoumno in ko je bil moteč element za mlajše arhitekturne sodobnike na šoli za arhitekturo, kdo ga je ponovno odkril, kdo je njegova dela preučeval itd.

Vsi razviti narodi ustvarijo biografske filme o svojih velikih osebnostih, tudi Slovenci smo jih že posneli (npr. film o Primožu Trubarju, Francetu Prešernu itd.), da njihov način razmišljanja in dosežke približajo ljudjem in jih tako tudi ohranijo. Prepričani smo, da bi na tak način lahko tudi Plečnika in njegove sodobnike, ter osebnosti in vzore, ki so pomembno vplivali na njegovo delo, lahko bolj približali najširši javnosti v Sloveniji in tujini.

3. na spomeniškem področju:

- Predlagamo, da se čim prej začne s projektom izdelave velikega figuralnega spomenika mojstru Plečniku, ki bi si ga glede na pomen svojega dela nedvomno zaslužil. Prav tako si tudi državljani Slovenije zaslužimo dobiti vrhunski spomenik, ki bi nas na monumentalen način spominjal na vrhunske dosežke enega naših največjih ustvarjalcev.
- Ohranjanje Plečnikove dediščine bi moralo glede na priznani pomen v svetovnem okviru in izreden pomen za Slovenijo postati prioriteta na državni in lokalnih ravneh. Ne bi se več smelo dogajati, da je nemogoče zbrati nekaj deset tisoč evrov za popravilo strehe za npr. Plečnikovo cerkev, kot se je to žalostno dogajalo v Črni vasi. Jasno je, da je nemogoče ves čas skrbeti za vso dediščino v državi z enako količino denarja in strokovnih virov. Zato pa je bodisi treba določiti prioritete oz. trajno namenjati del sredstev posebej za Plečnikovo kulturno dediščino, glede na izjemen pomen njegovega opusa za Slovenijo v svetovnem merilu. **Vsekakor je nujno tudi zagotoviti dovolj denarja za kakovostno izvedbo že začetih priprav za nominacije na seznam Unesco.** Številne raziskave in študije dokazujejo, da vrhunski kulturni spomeniki več kot povrnejo investicije v ohranjanje in dostopnost za obiskovalce. To še posebej velja za spomenike, uvrščene na seznam Unesco, ti praviloma pomenijo velik priliv obiskovalcev za celotno območje (mesto ali regijo).

Treba je upoštevati tudi izjemen pomen Plečnika za kulturni turizem Ljubljane in Slovenije, ki ga ima že sedaj. Po javno objavljeni anketi MOL naj bi tuji turisti v Ljubljano prišli večinoma zaradi Plečnika. Vemo, da t.i. kulturni turisti pomenijo več turističnih prihodkov, saj gre običajno za ljudi z višjimi dohodki, ki so pripravljani na svojem obisku tudi več potrošiti. Zato bi bilo povsem ustrezno, da se tudi del sredstev, ki so predvidena za turistično promocijo, nameni za ohranjanje Plečnikove dediščine.

- **Plečnikov stadion je treba rešiti pred propadom, ki mu grozi bodisi v uničujoči prezidavi v projektu Bežigranski športni park (BŠP) ali zaradi nevezdrževanja in zagotoviti njegovo obnovo v IZVIRNI OBLIKI.** Nedopustno je, da je lahko tako pomemben kulturni spomenik državnega pomena že dolga leta talec interesov kapitala, ki ne upoštevajo njegovega izjemnega pomena in vrednosti ne le za vse Slovence, ampak za vse prebivalce sveta.

Po mnenju mednarodnih in domačih strokovnjakov je Plečnikov stadion kot del mestnega inventarja v konceptu Plečnikove Ljubljane kot novodobnih Aten nedvomno eden najpomembnejših in najbolj izvirnih arhitekturnih športnih objektov 20. stoletja na svetu. Leta 2009 je bil razglašen za kulturni spomenik državnega pomena, za katerega je bil predpisan strog varstveni režim, ki naj bi zagotovil ohranjanje spomenika v izvorni obliki. Popolnoma nerazumno je, da si po eni strani Slovenci skupaj s Čehi prizadevamo, da bi Plečnikova dela vpisali na seznam svetovne dediščine Unesco, po drugi strani pa je še vedno

Civilna pobuda za ohranitev Plečnikovega stadiona v izvorni obliki

aktualen projekt BŠP, v katerem Plečnikovemu stadionu grozita prezidava in dokončno uničenje.

Ministrstvo za kulturo je že spomladi 2015 v Državnem zboru RS v odgovoru poslancu projekt BŠP označilo kot »presežen« ter podprlo »ohranjanje spomenika, njegovo celotno prenovno in ohranjanje možnosti za uvrstitev projekta med izbrane arhitekturne objekte za dediščino UNESCO.« Za enega od tiskanih medijev je Ministrstvo tudi izjavilo, da načrtovani posegi na Plečnikovem stadionu niso več sprejemljivi, ker bodo ohranjeni le drobci nekdanjega Plečnikovega stadiona, projekt pa je »postal nesprejemljiv tudi s stališča sedanjega vrednotenja Plečnikovega opusa, ki je v zadnjem desetletju doma in v svetu pridobil povsem nov pomen«. V članku je navedeno tudi, da na Ministrstvu menijo, da je treba projekt ponovno ovrednotiti in zagotoviti »celotno ohranitev stadiona ter s skupnimi močmi poiskati nove vsebine, ki bodo omogočile njegovo ohranjanje in žlahtno vključitev v sodobno družbo in mesto Ljubljano.«

Stadion bi bilo mogoče s kompromisno rešitvijo – zamenjavo nepremičnega premoženja Republike Slovenije z lastnikom stadiona razmeroma preprosto pridobiti v državno last, potem pa bi ga lahko postopno obnavljali tudi s pomočjo evropskih sredstev. Takšna zamenjava tudi ne bi terjala nobenih dodatnih finančnih sredstev, po drugi strani pa bi tudi investitorju omogočala uresničitev njegovih načrtov, le na drugi lokaciji in ne na območju spomenika državnega pomena.

Da Slovenci dobro vemo, kako skrbno in kakovostno je možno kulturne spomenike ohraniti, dokazuje primer nedavno obnovljene in odprte Plečnikove hiše. Prav nobenega razloga ni, da se z enako zavzetostjo in skrbjo ne bi posvetili tudi Plečnikovemu stadionu in ostalim njegovim spomenikom.

Zato vas s tem sporočilom ob Plečnikovem letu 2017 pozivamo, da v okviru svojih pristojnosti s svojimi sodelavci storite vse, da se Jože Plečnik in njegovo delo dokončno postavi na pravo mesto v slovenskem panteonu, da se v celoti ohranijo njegova dela pa tudi nesnovna zapuščina, da to s ponosom približamo vsem Slovencem ter zagotovimo te možnosti tudi prihodnjim rodovom.

Upamo, da boste tudi predstavniki medijev podprli naše pozive za povečanje prepoznavnosti enega najbolj genialnih Slovencev vseh časov in za ohranitev njegove vrhunske dediščine, ki se povsem upravičeno uvršča v svetovno kulturno dediščino.

S spoštovanjem.

Karmen Stariha

Za Civilno pobudo za ohranitev Plečnikovega stadiona v izvorni obliki

Za podrobnejša pojasnila tako v zvezi z vsebino in cilji naše pobude ali tokratnega poziva mi lahko pišete na karmen.stariha@gmail.com ali me pokličete na GSM 040 636 877.

Ljubljana, 5. januar 2017